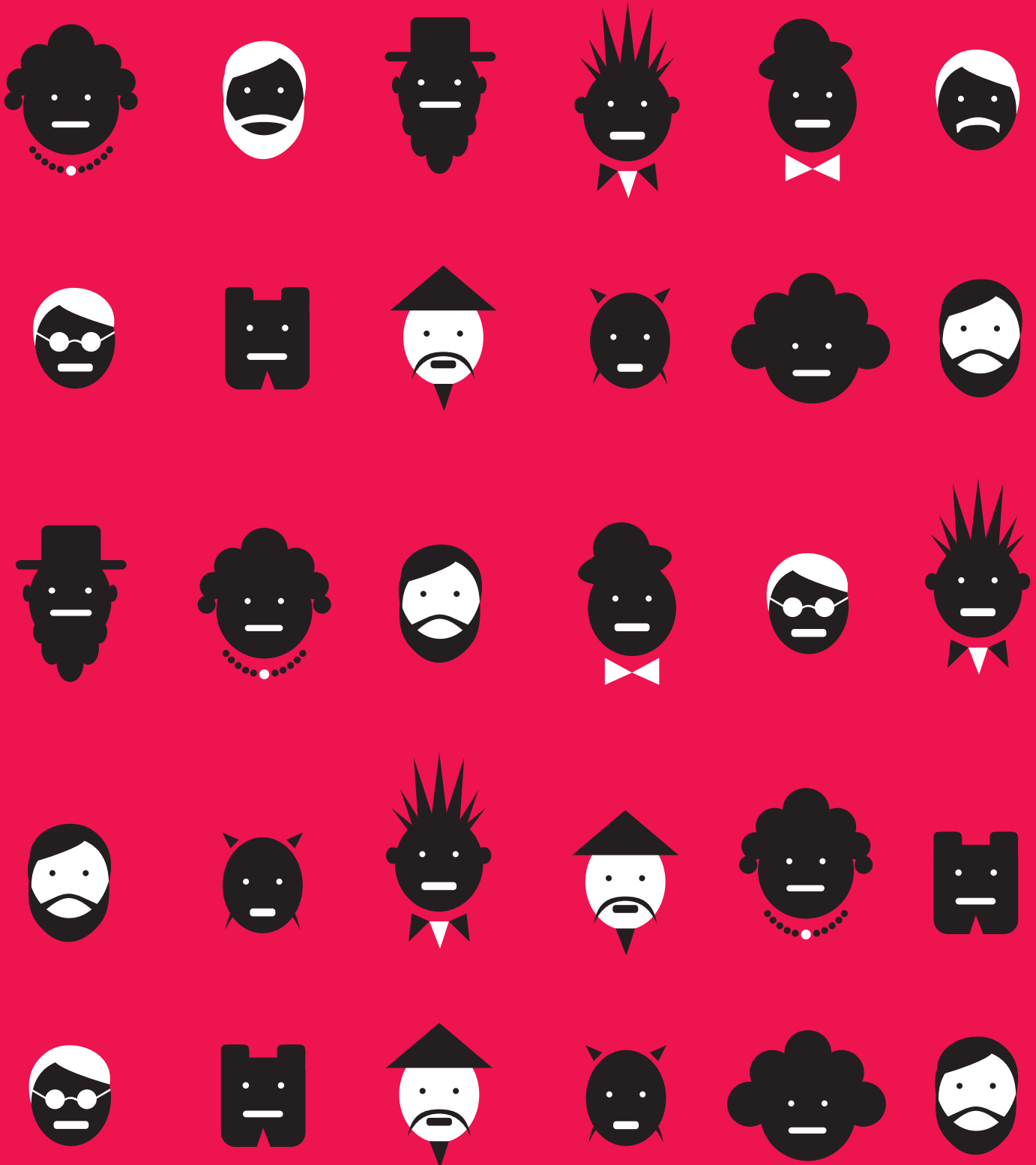

Scenariusz zajęć
Spotkanie z Innym
jako wyzwanie XXI wieku

CEL ZAJĘĆ

/ zdobycie wiedzy na temat sytuacji krajów afrykańskich oraz współzależności między krajami Afryki a Polską i innymi krajami bogatymi;

/ pobudzenie postaw wrażliwości, zrozumienia i solidarności z innymi społeczeństwami, sprzyjających stawianiu czoła aktualnym problemom globalnym i przełamaniu stereotypów oraz uprzedzeń wobec innych społeczności, ich zwyczajów i sposobu życia;

CELE OPERACYJNE

UCZENNICA / UCZEŃ

/ analizuje tekst R. Kapuścińskiego pt. „Spotkanie z Innym jako wyzwanie XXI wieku”

/ definiuje słowo „Inny”

/ wymienia wady i zalety stereotypów w kontaktach z innymi

/ ćwiczy empatię i patrzy na siebie z perspektywy Innego na podstawie tekstu Kapuścińskiego i własnej wiedzy ogólnej omawia strategię zachowania ludzi w kontakcie z Innymi i podaje przykłady tych strategii

/ własnymi słowami definiuje globalizację i podaje jej przykłady

/ subiektywnie ocenia wpływ globalizacji na sprawiedliwe relacje i równość pomiędzy społeczeństwami na świecie podaje przykłady zależności oraz współzależności między krajami Afryki a Polską i innymi krajami bogatymi.

Materiały

wydrukowane zdjęcia z załącznika nr 1 do scenariusza w ilości pozwalającej uczniom na pracę w grupach, kolorowe kartki, pisaki

Czas trwania

2 godziny lekcyjne

Miejsce zajęć

sala lekcyjna

Grupa wiekowa

szkoły ponadgimnazjalne

Przed zajęciami

Poproś uczniów o przeczytanie tekstu R. Kapuścińskiego „Spotkanie z Innym jako wyzwanie XXI wieku” (dostępny na stronie www.artikul25.pl w zakładce Materiały). Tekst będzie podstawą i inspiracją dla zajęć.

Przebieg zajęć

(5 minut)

Wprowadzenie

Zajęcia rozpocznij od krótkiej rozmowy z uczniami, która powinna sprowokować ich do użycia słowa „Inny”. Podstawą do rozmowy są zdjęcia z załącznika nr 1 oraz tekst wykładu tytułowego. Rozdaj zdjęcia uczniom. Poproś o wypowiedzi zadając pytania inicjujące rozmowę. Spróbuj pokierować rozmową tak, aby sprowokować do użycia słowa „Inny”.

Przykładowe pytania:

**Co się dzieje na tych zdjęciach?
Czy są ciekawe? Dlaczego?**

[pytanie do zdjęć]

**Dlaczego kontakty z ludźmi
z różnych części świata są ciekawe?**

[pytanie do zdjęć i do tekstu]

**Dlaczego ludzie prowadzą między
sobą wojny?**

[pytanie do tekstu]

**Dlaczego nie wszyscy mogą
przemieszczać się między
państwami? Z jakiego powodu?**

[pytanie do tekstu]

**Czy życie na bezludnej wyspie
w otoczeniu wymarzonych
przedmiotów byłoby interesujące?**

(10 minut)

Krótko wprowadź pojęcie „Innego” posługując się tytułowym tekstem. Napisz na tablicy lub dużym arkuszu papieru rozłożonym w centralnym punkcie klasy słowo Inny i poproś uczniów o zaproponowanie różnych definicji Innego. Wyjaśnij, skąd Kapuściński wzięł koncepcję „Innego”.

„Spotkanie z Innym Emmanuel Levinas nazywa “wydarzeniem”, nawet - “wydarzeniem fundamentalnym”, to najważniejsze doświadczenie, najdalej sięgający horyzont. Levinas, jak wiemy, należy do grona filozofów dialogików, takich jak Martin Buber, Ferdinand

Ebner czy Gabriel Marcel (później do grona tego dołączył i Józef Tischner), którzy rozwinęli ideę Innego - jako bytu jedyne i niepowtarzalnego - w mniej lub bardziej pośredniej opozycji do dwóch fenomenów, które pojawiły się w XX wieku, a którymi były narodziny znoszącego odrębność jednostki społeczeństwa masowego i ekspansja niszczycielskich ideologii totalitarnych. Filozofowie ci starali się ocalić największą dla nich wartość - jednostkę ludzką: Mnie, Ciebie, Innego, Innych, od niwelującego wszelką tożsamość człowieka działania mas i totalitaryzmu (stąd upowszechnili oni pojęcie Innego dla podkreślenia różnicy między jednostką a jednostką, różnicy niewymienialnych i niezastępowalnych cech).”

Podkreśl fundamentalną wartość, jaką jest spotkanie z drugim człowiekiem odnosząc się do wcześniej stawianego pytania o życie w otoczeniu przedmiotów na bezludnej wyspie. Zaznacz, że nawet jeśli wydaje nam się na pierwszy rzut oka, że przebywanie na bezludnej wyspie byłoby sielanką bez obowiązków, trudno wyobrazić sobie życie bez kontaktów z żadnym człowiekiem, byłoby ono pozbawione sensu. Wspomnij, że dawniej powszechnie, a dziś wciąż wielu kulturach uważa się, że nieznanemu przybysz może być zwykłym człowiekiem, ale może być też bogiem.

„Jakże różny jest obraz tegoż Innego w epoce wierzeń antropomorficznych, to znaczy takich, których bogowie mogli przyjmować ludzką postać i zachowywać się jak ludzie. Bowiem nigdy wówczas nie było wiadome, czy ten zbliżający się oto wędrowiec, podróżny, przybysz to człowiek czy bóg, do człowieka podobny. Ta niepewność, ta intrygująca ambiwalencja jest jednym ze źródeł kultury gościnności, nakazującej okazanie wszelkiej życzliwości przybytemu, o do końca nierozpoznawalnej istocie.”

Zapytaj uczniów, dlaczego Kapuściński pisze o Innym z dużej litery. Wskaż na postawę szacunku jako podstawę kontaktów międzyludzkich. Szacunek dla drugiej osoby jest zachowaniem oczekiwanym w każdej

kulturze i pod każdą szerokością geograficzną, jest czymś podstawowym i niepotrzebującym uzasadnienia. Nie bez przyczyny jest on zapisany w formie prawa przynależnego każdemu bez wyjątku człowiekowi w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka przyjętej przez wszystkie kraje na świecie po II wojnie światowej jako przyrzeczenie, że nigdy więcej ludzie nie będą naruszać praw innych ludzi, przede wszystkim prawa do życia, lecz także prawa do rozwoju w zgodzie ze swoimi potrzebami i innych praw.

„Zwróćmy uwagę, że pojęcie Inny jest najczęściej określane z punktu widzenia białego, Europejczyka. Ale dziś idę przez wieś w górach Etiopii, biegnie za mną gromada dzieci pokazujących mnie palcem, rozbawionych i wołających: Ferenczi! Ferenczi! To znaczy właśnie - obcy, inny. Oto przykład dehierarchizacji świata i jego kultur. Że, co prawda, Inni są inni, ale dla tych Innych to Ja właśnie jestem Inny. W tym sensie wszyscy jedziemy na jednym wozie. Wszyscy mieszkańcy naszej planety jesteśmy Inni wobec Innych - Ja wobec Nich, Oni wobec Mnie.”

O wiele łatwiej zrozumieć, dlaczego szacunek dla Innego jest tak fundamentalny, gdy wejdziemy w przysłowiowe buty tych, o których zwykliśmy myśleć - „Inni”.

(10 minut)

Ćwiczenie dramowe – my jesteśmy Inni dla Innych

Poproś uczniów, aby wcielili się w mieszkańców krajów pozaeuropejskich, żyjących w innym klimacie, według innej religii i w innych egzotycznych dla nas kulturach – w Innych. Następnie, będąc w tej roli, aby pomyśleli o prawdziwych sobie samych, wynajdując jak najwięcej „dziwnych” cech (wygląd, ubiór, zwyczaje, sposób życia). Co mogłoby dziwić Innych w nas samych? Poproś, aby uczniowie spisali te cechy na kartkach, po czym zaprosz 3 chętne osoby do odegrania roli przed klasą. Możesz rozwinąć zadanie podsuwając pytania dodatkowe „jak spędzam jeden dzień w typowym polskim domu?” czy „spędzam dzień z prawdziwym sobą – co dziwnego z perspektywy Innego się wydarza?”

Przykład:

jestem Kenijką i opowiadam o spotkanej Polce:
„Ta Polka to jest dopiero dziwna, widać na jej twarzy piegi – pierwszy raz coś takiego widzę, czy to jest jakaś choroba? Ma bardzo dużo różnych warstw ubrań na sobie, chyba ze trzy warstwy, ale to musi być niewygodne, ja bym tak nie mogła. Pije bardzo dużo herbat i kaw – że też ma na to czas! No i wszędzie chodzi z wielką torbą pełną wszystkiego, dźwiga to cały dzień a prawie niczego nie używa z tej torby...”

IV

(10 minut)

Jak wyglądają kontakty z Innymi?

Wskaż, jak na przestrzeni dziejów wyglądały i wyglądają dziś te spotkania z Innym używając tytułowego tekstu.

Przywołaj trzy możliwości opisywane przez

R. Kapuścińskiego:

1. AGRESJA/WOJNA

2. IZOLACJA

3. DIALOG

Poproś uczniów o podanie znanych im przykładów tych trzech rodzajów relacji. Przykłady:

WOJNA

Holocaust, polowania na czarownice, wypędzanie Indian z terenów Ameryki Płn., wyprawy krzyżowe

IZOLACJA

mur berliński, żelazna kurtyna, apartheid, mur między Izraelem a Palestyną, sytuacja w Tybecie

DIALOG

polityka N. Mandeli, „Solidarność” i okrągły stół w Polsce, Unia Europejska jako koncept, organizacja Lekarze Bez Granic albo Polska Akcja Humanitarna, postawa B.Malinowskiego - badacza przywołanego w tekście Kapuścińskiego. Jeśli uczniowie nie podadzą przykładu B.Malinowskiego w oparciu o tekst Kapuścińskiego, wskaż na ten ważny przykład postawy dialogu.

„Jest interesujące, że kiedy w rodzimej Europie Malinowskiego toczy się I wojna światowa, młody antropolog skupia się na badaniach kultury wymiany, kontaktów i wspólnych obrządków wśród mieszkańców Wysp Trobrianda, czemu poświęci swoje wspomnienia dzieło „Argonauci Zachodniego Pacyfiku” i sformułuje swoją ważną, a tak rzadko przestrzeganą przez innych tezę, że „aby o czymś sądzić, trzeba tam być”. Z drugą jeszcze tezą, na owe czasy niesłychanie śmiałą, występuje wychowanek Uniwersytetu Jagiellońskiego, a mianowicie, że nie ma kultur wyższych i niższych - są tylko kultury różne, w odmienny sposób zaspokajające potrzeby i oczekiwania jej uczestników. Dla niego inny człowiek, z innej rasy i kultury, jest przecież osobą, której zachowanie, jednako jak każdego z nas, cechuje godność, szacunek dla uznawanych wartości, poszanowanie tradycji i obyczaju.”

Zapytaj, które z tych trzech rodzajów relacji są prowokowane przez stereotypy. W ten sposób przejdź płynnie do kolejnej części zajęć.

V

(10 minut)

Ćwiczenie - co to są stereotypy i do czego prowadzą?

Podziel uczniów na 4-osobowe grupy i poproś o szybką burzę mózgów i wypisanie pozytywnych oraz negatywnych oddziaływań stereotypów. Przykładowo: stereotypy powodują, że łatwo nami manipulować – wada; stereotypy porządkują świat – zaleta. Po zakończeniu burzy mózgów i spisaniu jej wyników poproś grupy o odczytanie na zmianę po jednym pomysłem i zapisuj je na tablicy. Na koniec podsumujcie ile jest wad, a ile zalet. Omówcie, czy wszystkie zalety są faktycznie zaletami. Poproś uczniów o sformułowanie wniosków z tego ćwiczenia w formie odpowiedzi na pytanie: czy stereotypy powinny się promować, czy też walczyć z nimi?

VII

(20 minut)

Gra 5 kroków do Innego - Jak jesteśmy powiązani z Innymi?

Przywołaj cytat z tekstu:

„Niedawno w Dubaju widziałem zdumiewające zjawisko. Brzegiem morza szła dziewczyna, z pewnością mużłmanka. Ubrana była w obcisłe dżinsy i opiętą bluzeczkę, a jednocześnie jej głowę, samą tylko głowę,

zakrywał ciemny czador tak purytańsko szczelny, że nawet oczu nie było widać.”

Wraz z młodzieżą porozmawiajcie na temat tego, czym jest globalizacja, wymieńcie pozytywne i negatywne przykłady globalizacji.

Panele słoneczne na dachach budynków w Tanzanii. Meble z drewna pochodzącego z Azji w mieszkaniu w Hiszpanii. Identyfikacja fastfood w Stanach Zjednoczonych i Chinach. Meczety budowane w Niemczech. Sushi podawane w restauracji w Warszawie. Produkty z całego świata w hipermarketach. Koszulka znanej firmy, którą nosi rolnik w Ghanie. Co łączy te wszystkie rzeczy i o czym one świadczą? Są to dowody na to, że nasz świat się skurczył. Odległości nie są dziś przeszkodą w dystrybucji informacji, w transporcie dóbr, w podróżowaniu ludzi, w handlu czy pracy.

Migracje nasilają się, suwerenność narodowa zmienia znaczenie, standardy postępowania i postaw społecznych ujednolicają się między krajami. Rzeczy, ludzie i miejsca odległe o tysiące kilometrów są dostępne, jak nigdy przedtem. Obserwujemy też wzajemne przenikanie się kultur i narodowości. Wydaje się, że świat się ujednolica czasami nawet narażając na ryzyko utratę różnorodności kulturowej. Innymi słowy, jemy to samo, oglądamy te same filmy, jesteśmy odbiorcami tej samej sztuki, wchodzimy na te same strony w internecie, jeździmy w te same miejsca na wakacje, słuchamy tych samych wiadomości w mediach. Świat stał się jednością, ale czy unifikacja kultur jest dobra i czy faktycznie wszyscy tak samo korzystają z globalizacji?

Zwróć uwagę na to, że w związku z globalizacją niektóre społeczeństwa tracą, a inne wykorzystują tę sytuację, aby żyć wygodniej, często kosztem innych. Podaj przykład, np.: europejscy rolnicy otrzymują dotacje na produkcję mleka w proszku, które potem jest sprzedawane w Ghanie po niższej cenie, niż mleko wyprodukowane lokalnie. Ghańscy rolnicy nie są w stanie sprzedać wyprodukowanego mleka, popadają w dług i biedę, a europejscy rolnicy bogacą się szybciej, niż wcześniej. Zapytaj czy uczniowie potrafią podać inne przykłady, gdzie globalizacja korzystnie wpływa na wybrane społeczeństwa, kosztem innych. Zaproponuj grę „W 5 kroków do Innego” (na wzór wyliczanki pokazującej ile osób doprowadzi Cię do Brada Pitta, albo Baracka Obamy). Gra ma za zadanie pokazać uczniom, że istnieje wiele współzależności

między krajami Afryki a Polską i innymi krajami bogatymi oraz, że Afryka wiele oferuje światu. Podziel uczniów na grupy 5-osobowe. Każdej grupie rozdaj po 5 kolorowych kartek i pisaki. Każda z grup otrzymuje jedno hasło, które ma rozpracować w 5 minut – znaleźć powiązania (w maksymalnie 5 krokach) z kontynentem afrykańskim. Po zakończeniu gry każda z grup prezentuje swoją sieć powiązań innym.

Hasła do gry (możesz zaproponować inne):

- mleczna pianka (podpowiedź: cappuccino, kawa, firmy sprzedające kawę, plantacje kawy w Afryce),
- bieżnia
- pingwin
- telefon komórkowy (podpowiedź: rzadkie metale potrzebne do produkcji wibrującej elektroniki, kopalnie rzadkich metali w D.R. Kongo),
- tort weselny (podpowiedź: ślub, obrączki, złoto, kopalnie złota w Namibii),
- rower (podpowiedź: wyprawa rowerowa, Kazimierz Nowak i jego wyprawa do Afryki na początku XX wieku),
- fryzjer (podpowiedź: fryzury, dredy, rastamani, Etiopia)
- Kamil Bednarek (podpowiedź: Kamil Bednarek-muzyka reggae-afrobeat-Fela Kuti-Nigeria)

Podsumuj grę i całe zajęcia. Zapytaj uczniów, jakie mają refleksje na temat tego, jaki rodzaj relacji z Innym wybierają dziś Polacy i dlaczego.

Załącznik nr 1:

Dodatkowe materiały dla zainteresowanych:
Zdjęcia autorstwa M.Wędzikowskiej zrobione w południowo-wschodniej Ghanie w 2008r.
dostępne na stronie: <http://www.artyku25.pl/?p=161>

Lekcja w Muzeum Narodowym w Szczecinie.
Na zajęciach w muzeum młodzież zostanie oprowadzona przez kuratora po wystawie prezentującej sztukę Afryki Zachodniej, a następnie weźmie udział w spotkaniu, na którym zostanie przybliżona współczesna kultura Afryki: sztuka, muzyka, moda itd. Zajęcia trwają 90 minut.
Zapisy:

Dorota Obalek,
tel. 797 400 438
e-mail: d.obalek@muzeum.szczecin.pl

**ARTY
KUŁ
25**

W myśl artykułu 25 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka każdy człowiek ma prawo do stopy życiowej zapewniającej zdrowie i dobrobyt. Celem Fundacji Artykuł 25 jest działanie na rzecz sprawiedliwej współzależności i zrównoważonego rozwoju krajów Globalnej Północy i Południa, co wspiera realizację powyższego prawa człowieka.

polska pomoc

Scenariusz został przygotowany w ramach projektu Fundacji Artykuł 25 pt. „Inny to zwierciadło, w którym się przeglądam – cykl działań edukacyjnych dla młodzieży”. Projekt jest współfinansowany w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2014r.

„Scenariusz zajęć „Spotkanie z Innym jako wyzwanie XXI wieku” jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Aleksandry Antonowicz oraz Fundacji Artykuł 25. Utwór powstał na rzecz polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2014. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej”.